

Кичко І.І.

*д. е. н., професор,
завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці
Чернігівський національний технологічний університет*

Волік М.А.

*здобувач,
Чернігівський національний технологічний університет*

ПЕРСПЕКТИВИ НАРОЩУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Статтю присвячено дослідженню теоретичних та прикладних аспектів нарощування інвестиційного потенціалу морського транспорту. Ідентифіковано ключові проблеми реалізації інвестиційного потенціалу, розроблена модель інституціоналізації процесу нарощування інвестиційного потенціалу морського транспорту. Розроблено та обґрунтовано модель інституціоналізації процесу стимулювання реалізації інвестиційного потенціалу, що включає сукупність норм, правил і традицій інвестиційної діяльності, а також інститутів її регулювання на національному, регіональному й наднаціональному рівнях. Автором визначена структура та сформульовані основні положення моделі, яка орієнтована на досягнення якісних змін в інституційному забезпеченні процесу інвестування, його мотивації, масштабах. Аргументовано, що для стимулювання процесу реалізації інвестиційного потенціалу має бути створена та ефективно функціонувати інституційна інфраструктура, зокрема економічні, соціальні, інститути, бізнес структури тощо. Визначені пріоритети нарощування інвестиційного потенціалу з врахуванням державного впливу.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, морський транспорт, державне стимулювання реалізації інвестиційного потенціалу, інституціоналізація нарощування інвестиційного потенціалу.

Постановка наукової проблеми. Україна – це країна з величезними природними ресурсами, має потужний ресурсний компонент інвестиційного потенціалу (найбільшу серед держав Азово-Чорноморського басейну довжину морського узбережжя (2759,2 кілометра) і понад 72 тис. кв. кілометрів виключної морської економічної зони), який в достатній мірі не реалізовується [1]. Україна займає стратегічно важливе географічне положення, тому модернізація інфраструктури, зокрема морських портів, залишається одним із пріоритетних завдань держави, адже недостатній рівень розвитку транспортної та логістичної інфраструктура зумовлює високий рівень транспортних витрат. Нерозвинена інфраструктура морських портів, аеропортів, залізничного сполучення стримують розкриття експортного потенціалу країни, призводять до потенційного недоотримання доходів від транспортної галузі. Постає завдання активізації інвестиційного потенціалу морського транспорту для нарощування перевезень та сприяння підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам реалізації інвестиційного потенціалу присвячені праці Бережної [1], В. Бочарова [2], С. Заїки [3], В. Ільчука [6] Ф. Тумусова [5], Т. Г. Шамоти [7], А.М. Якимової [8] та інших вчених.

Метою статті є аналіз основних положень реалізації інвестиційного потенціалу морського транспорту.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Нині в Україні відбувається погіршення практично всіх показників діяльності морського транспорту. Так, у 2012-2013 роках обсяги перевезених вантажів транспортною системою України збільшилась у порівнянні з 2000 роком на 21,2 % та на 20,1 % відповідно. За цей же період зменшення перевезень морським транспортом відбулось відповідно на 57,5 % та 76,7 %. У 2000-2013 роки морський транспорт знаходився на третьому місці за обсягами перевезень пасажирів, але відправлення (перевезення) пасажирів, починаючи з 2014 року, взагалі припинились.

Теорія і реальний історичний досвід вказують на те, що нарощування темпів розвитку морського транспорту можливе за реалізації його інвестиційного потенціалу. У той же час нарощування інвестиційного потенціалу найближчим часом буде стримуватися специфічними проблемами, пов'язаними з:

- невідповідністю між наявними інвестиційними ресурсами та необхідністю активізації інвестиційних процесів;
- неготовністю вітчизняної економіки ефективно абсорбувати, зберігати різноманітні ресурси (головним чином через відсутність механізмів їх капіталізації в реальному секторі). Ситуація ускладнюється тим, що не в достатній мірі розвинуті інститути інвестування в реальний сектор, в тому числі механізми трансформації фінансових ресурсів та їх вкладення у вигляді інвестицій в основний капітал;
- недостатнім рівнем розвитку банківської, страхової, пенсійної накопичувальної системи, інститутів та структур інвестування та недовірою до них широких верств населення які б сприяли мобілізації фінансових ресурсів на довгостроковій основі для подальшого їх інвестування в реальному секторі;
- зниженням обсягу державних капітальних інвестицій в розвиток морського транспорту, відсутністю стратегії розвитку інвестиційного потенціалу;
- низьким рівнем захисту прав власності;
- негативним міжнародним іміджем України у сфері інвестиційної діяльності, високий рівень корупції та ризику для іноземних інвесторів
- інфляцією, що зумовлює відток грошових коштів з виробничої сфери у фінансову і торгово-посередницьку;
- втратою амортизацією функції забезпечення простого відтворення, високими ставками за кредит, що перевищують рівень рентабельності виробництва в реальному секторі;
- наявністю сировинної структури економіки та ощадно-інвестиційної пасивності збіднілого населення;
- існуючими протиріччями між коротко- і довгостроковими цілями інвестиційної політики з одного боку та загальноекономічними, соціальними та інвестиційними цілями розвитку морського транспорту з іншого;
- прагненням до вирівнювання рівнів економічного розвитку господарюючих суб'єктів, галузей, виробництв і регіонів на основі отримання максимального прибутку і високим рівнем інвестиційного ризику.

Нарощування інвестиційного потенціалу морського транспорту має здійснюватися на нормативно-правовій базі підпорядкованій в першу чергу формуванню мотивів і стимулів у інвесторів накопичувати кошти та вкладати їх у вигляді інвестицій з урахуванням основних концептуальних положень державної політики щодо нарощування інвестиційного потенціалу України, а саме: враховування фаз економічного циклу коригування відповідно до соціально-економічного становища в державі; спрямованість не тільки на зростання економіки, а і на зростання добробуту населення.

Для нарощування інвестиційного потенціалу морського транспорту має бути створена інституційна інфраструктура, зокрема такі інститути (рисунок 1):

- економічні (інститути власності, фінансово-кредитні інститути, розподіл праці, податки, виробництво, інновації, інтелектуалізація та інформатизація виробництва, інститут підприємництва);
- соціальні (інститути сім'ї, шлюбу, родини, культури, охорони здоров'я);
- політичні та релігійні (партії, профспілки, інститут соціального партнерства);
- інститут права (встановлює правила взаємодії різних суб'єктів, забезпечує нормативно-правове регулювання, визначає загальні напрямки державної політики);
- бізнес-структури (виробництво товарів та послуг, виплата заробітної плати працюючим, надання благодійної допомоги);
- адміністративні інститути (реєстрація, ліцензування, сертифікація, контроль над економічною активністю через правила і процедури);
- благодійні та громадські інститути, організації споживачів, професійні спілки, засоби масової інформації;
- органи державного управління.

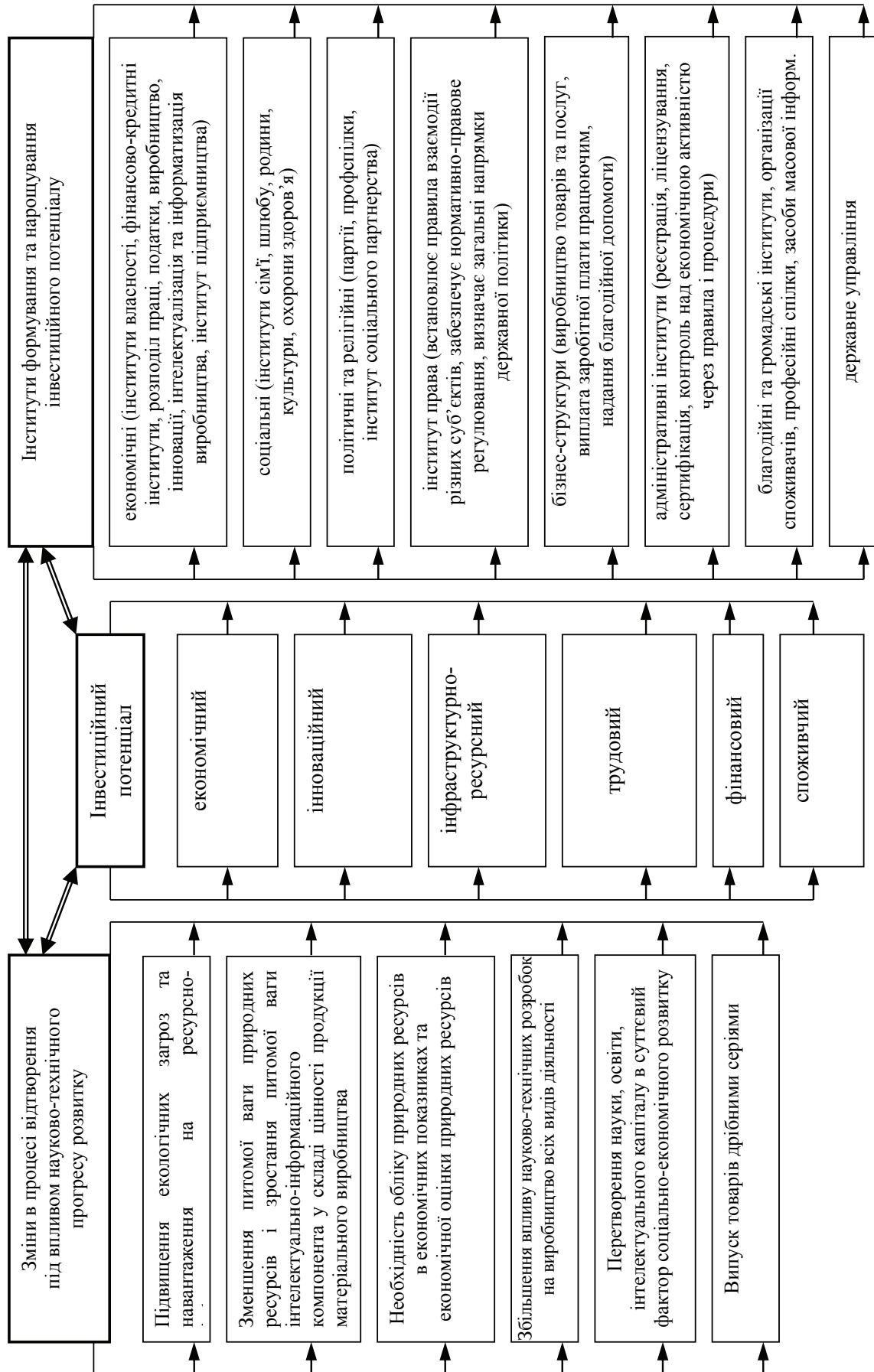

Рис. 1. Модель інституціоналізації нарощування інвестиційного потенціалу морського транспорту

Інтегральною метою державного регулювання реалізації інвестиційного потенціалу морського транспорту є максимальне збільшення обсягів вкладених в його розвиток інвестицій.

Для збільшення внутрішніх інвестиційних джерел економіки України, іноземного інвестування, їх кількісних та якісних параметрів на державному рівні необхідно сприяти:

- підтриманню прийнятних темпів інфляції і зниженню реальної банківської процентної ставки до рівня, що стимулює вкладання інвестицій;
- підвищенню економічної віддачі інвестицій до рівня, що перевищує прибутковість без ризикових інструментів фінансового ринку, в тому числі державних боргових запозичень;
- покращенню фінансового стану морських портів, зниженню їх заборгованості за запозиченнями (рисунок 2).

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- вироблення державної стратегії нарощування інвестиційного потенціалу морського транспорту;
- обґрунтування ключових напрямів нарощування інвестиційного потенціалу.

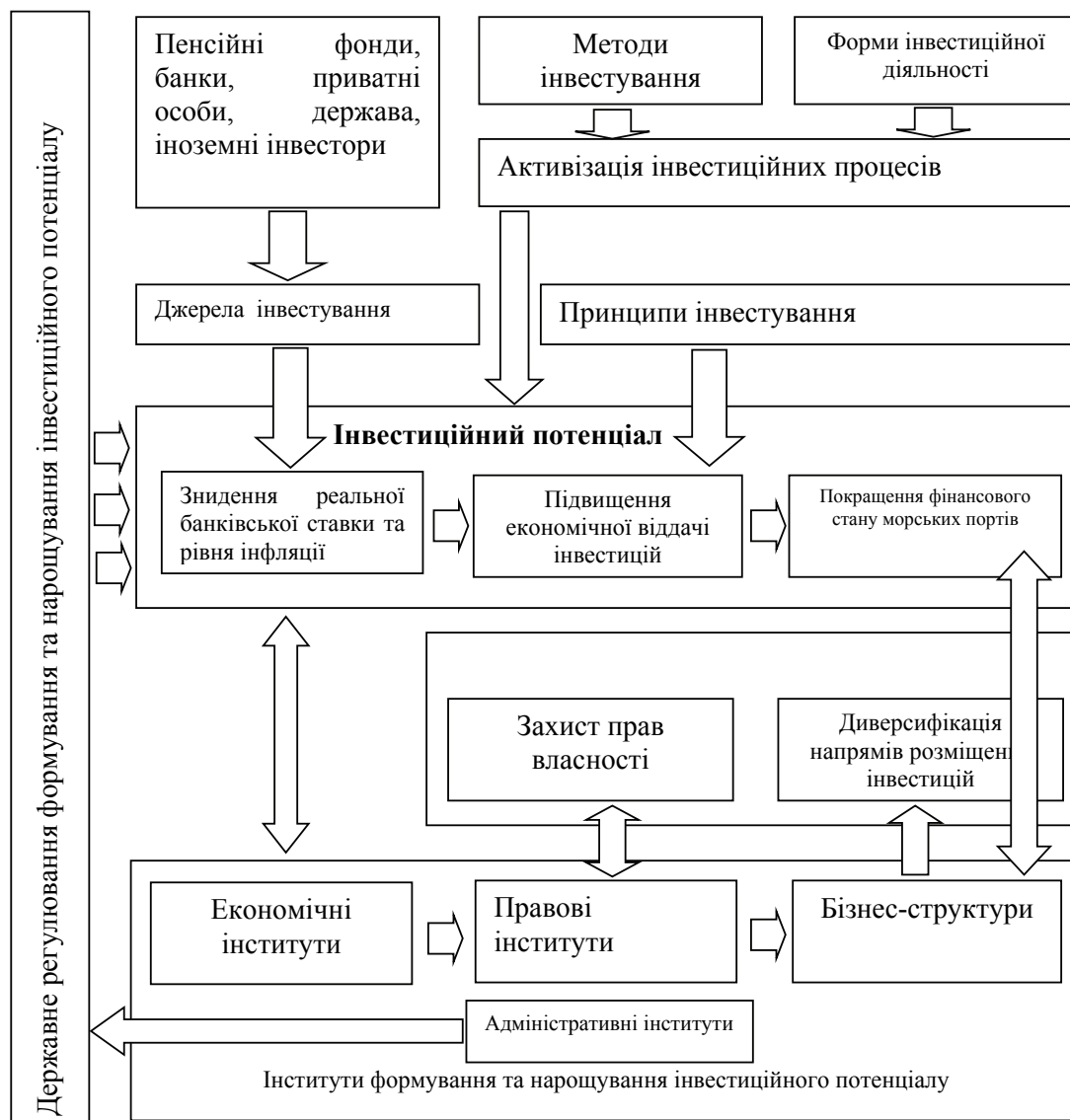

Рис. 2. Вплив держави та інститутів на реалізацію інвестиційного потенціалу морського транспорту

Одним із ключових принципів державного регулювання інвестиційного потенціалу морського транспорту є принцип врахування інтересів всіх суб'єктів економічної діяльності. Також варто додати такі як справедливості, стабільності, ефективності, оптимального поєднання адміністративно-правових і економічних важелів, системності, поступовості та етапності при

розв'язанні економічних, соціальних, екологічних та інших завдань розвитку морського транспорту тощо.

Ефективність державної політики нарощування інвестиційного потенціалу повинна оцінюватися, відповідно до мети, за наступними критеріями: 1) економічна ефективність; 2) соціальна ефективність; 3) екологічні наслідки реалізації програм і заходів.

Економічна ефективність нарощування інвестиційного потенціалу морського транспорту на національному та регіональному рівні може оцінюватися на основі системи мультиплікаторів, які дозволяють врахувати не тільки прямі, але і непрямі ефекти реалізації інвестиційного потенціалу.

Необхідно визначити можливий вплив у процесі реалізації інвестиційного потенціалу на навколишнє середовище вже на ранній його стадії, оскільки легше і дешевше уникнути шкоди для навколишнього середовища шляхом коригування або відхилення планів розвитку, ніж усунути шкоду, заподіяну в разі здійснення проекту. Загальна схема екологічної оцінки програм і заходів повинна включати в себе наступні етапи:

1) аналіз впливу діяльності морського транспорту під впливом інвестицій на навколишнє середовище (масштаби потреби в земельних ділянках, водних ресурсах, сировині, масштаби вироблених відходів та забруднення, зміна складу флори і фауни тощо);

2) виявлення ареалу впливу на навколишнє середовище;

3) прогноз змін природної системи в результаті розвитку інвестиційного потенціалу морського транспорту;

4) вартісна оцінка екологічних наслідків (розрахунок шкоди, завданої непоправною втратою певних властивостей навколишнього середовища; підрахунок витрат, необхідних для реалізації заходів, здатних запобігти погіршенню стану середовища);

5) прогноз соціальних наслідків, обумовлених змінами природного середовища;

6) аналіз передбачених за програмою природоохоронних заходів.

Оцінка соціального ефекту від нарощування інвестиційного потенціалу морського транспорту показує рівень впливу інвестицій на рівень зайнятості, кримінальну ситуацію і міграційні процеси тощо.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Для нарощування інвестиційного потенціалу морського транспорту необхідно сприяти розвитку інституційної інфраструктури, підняти рівень економічної, соціальної ефективності процесу інвестування, сприяти нівелюванню негативних екологічних наслідків реалізації програм і заходів в цій сфері діяльності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бережна І. Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу / Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2010. №6. С. 253–258.
2. Бочаров В. В. Финансово-кредитные методы регулирования рынка инвестиций. М. : Финансы и статистика, 1993. 144 с.
3. Заїка С. О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 13. Ч. 1. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_13/19.pdf.
4. Морська доктрина України на період до 2035 року: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1108-2018-%D0%BF>.
5. Тумусов Ф. С. Стратегия формирования и реализации инвестиционного потенциала региона. М.: РАГС, 1995. 254 с.
6. Сич Є. М., Ільчук В. П. Інноваційно-інвестиційні комплекси транспорту: методологія формування та розвитку: монографія. Київ: Логос, 2006. 264 с.
7. Шамота Г. М. Особливості інвестиційного потенціалу України на сучасному етапі розвитку економіки. Ефективна економіка. 2015. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4499>.

8. Якимова А. М. Вплив інвестицій на ефективність функціонування підприємств транспорту. Ефективна економіка. 2010. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_9_3.

Кичко И.И., Волик М.А.

ПЕРСПЕКТИВЫ НАРАЩИВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА МОРСКОГО ТРАНСПОРТА

Статья посвящена исследованию теоретических и прикладных аспектов наращивания инвестиционного потенциала морского транспорта. Идентифицированы ключевые проблемы реализации инвестиционного потенциала, разработана модель институционализации процесса наращивания инвестиционного потенциала морского транспорта. Разработаны и обоснованы модель институционализации процесса стимулирования реализации инвестиционного потенциала, включая совокупность норм, правил и традиций инвестиционной деятельности, а также институтов ее регулирования. Автором определена структура и сформулированы основные положения модели, ориентированной на достижение качественных изменений в институциональной обеспечении процесса инвестирования, его мотивации, масштабах. Аргументировано, что для стимулирования процесса реализации инвестиционного потенциала должна быть создана и эффективно функционировать институциональная инфраструктура, в том числе экономические, социальные, институты, бизнес структуры и тому подобное. Определены приоритеты наращивания инвестиционного потенциала с учетом государственного влияния.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал, морской транспорт, государственное стимулирование реализации инвестиционного потенциала, институционализация наращивания инвестиционного потенциала.

Kychko I.I., Volik M.A.

PROSPECTS FOR INCREASING THE INVESTMENT POTENTIAL OF MARINE TRANSPORT

The article is devoted to the study of theoretical and applied aspects of increasing the investment potential of marine transport. The key problems of realizing investment potential are identified; the model for institutionalizing the process of increasing the investment potential of marine transport is developed. Is developed and grounded the model for institutionalizing the process of stimulating the realization of marine transport investment potential that includes both: the set of norms, rules and traditions of investment activity; and the institutions of its regulation, The author defined the structure and main provisions of the model, focused on achieving qualitative transformations in the institutional support of the investment process, its motivation, and scale. Is argued the necessity of development and effective functioning of institutional infrastructure (including economic, social, institutions, business structures, etc.) to stimulate the process of realizing of marine transport investment potential. Are determined the priorities for increasing the investment potential taking into account the state influence.

Keywords: investment potential, marine transport, state stimulation of realization of investment potential, institutionalization of increasing investment potential.